

sosialurin

telf. 147 20. 118 20
box 76, 3800 Tórshavn
p/f sosialurin

Útgevri:
Fyriraks-
og blaðstjóri: Tórfinn Smith (ábyrgd)
Blaðmenn: Hogni Djurhuus
Jóhann Mortensen
Jan Müller
Lýsingar: Arne Thomsen
Uppseting: Sosialurin
Prent: Dimmalætting

Veiðuflothin

LANDSSTÝRIÐ og lögtingsins fíggi-
arnevnd hava í heyst givið tilsøgn um
stuðulslán og veðhald fyri bygging
av trimum sonevndum djúpvatnstrol-
arum.

HETTA KOM TÓ ikki alment fram
fyrr enn fyri tveimum vikum síðani.
Tó bar útvarpið hesi tíðindi. Í farnu
viku var so mótmæli frá fiskivinnu-
ráðnum í pressuni. Fiskivinnuráðið
sigur, at hesi skipini koma at troysta
somu leiðir og somu stovnar, sum
okkara núverandi veiðufloiti troytir.

FISKIVINNURÁÐIÐ heldur fram, at
fleiri av teimum skipum, sum vit nú
hava, áttu at verið umbygd, heldur
enn at vit nú fara undir trýggjar ný-
bygningar. Ráðið kemur til ta niður-
støðu, at vit eiga at leggja stilt tað
fyrsta árið, og tað vil siga, at ongi
skip eiga at verða bygd í eitt ár.

VIT MUGU SIGA okkum at vera full-
komiliga ósamdar við fiskivinnuráðið
í hesum spurningi. Vit meta tvørtur
í móti, at vit eru alt ov seinir á sjóvar-
fallinum, tá talan er um at laga okk-
ara veiðufloata til tær broyttu umstøð-
urnar. Fyri at tryggja kvoturnar á fjar-
leiðunum sum longst, má tann
verandi langfaraflotin veiða har,
heldur enn at hann verður tikin úr
vinnuni til umbyggingar.

Í NÆSTU FRAMTÍÐ skulu vit sjálvir
veiða tær nøgdir av svartkjáfti, upsa,
kongafiski, blálongu, gulllaksi og
øðrum fiskasløgum, sum fransmenn,
vesturtýskarar og aðrir útlendingar í
lønuni veiða á djúpum vatni við
Føroyar. Hava vit ráð at leggja stilt í
eitt ár, og so fara undir at umbyggja
okkara verandi langfaraflota til
hendan fiskiskap, tá vit hava mist alt
á fjarleiðum?

VIT META IKKI at vit hava ráð til
slíkt. Vit meta tað at vera skilagott at
vit beinan vegin fara undir at útvega
okkum skip til henda fiskiskap. Ein
partur av tí verandi langfaraflotanum
kann verða umbygdur seinni. Og hesi
skipini eru ikki verri enn so, at møgu-
leiki eisini verður fyri at selja nøkur
av teimum.

Í læru uttan lærusáttmála

Í síðstu viku hevði eitt av
teimum føroysku bløðun-
um greinir um, at sera illa
stóð til við tilgongdini av
hondverkslærlingum í
Føroyum. Víst varð á, at
einans 26 sáttmálar vórðu
skrivaðir eitt ávíst tíðar-
skeið í fjør, og at tilgongd-
in á teknisku skúlnum
var sera litil. Um henda
dapra mynd var sonn, so
stóð illa til. Men tibetur er
ikki so illa státt, sum tað
verður gjørt til.

Vit vilja vísa á, frá tí, at
blokadan varð sett í verk
av Meistarafelagnum í
okt. 1978, eru fram til
sept. 1979 góðtiknir 64
lærusáttmálar innan fyri
handverkið. Hetta er úr-
slit av uppteljing av læru-
sáttmálum, sum sendir
eru læruáðnum og góð-
tiknir. Eitt annað er at
nógvir meistara ábyrgd-
arleyst taka ungfolk, sum
søkja lærupláss, uttan at
skriva lærusáttmála við
tey. Tað eru í dag um 70
ung, ið talan er um.
Størsti partur av teimum
fær einans lærlingaløn,
meðan onnur fáa arbeiðs-

mannaløn. Tað eru sostatt
ikki so nógv færri komnir í
læru síðan blokadan varð
sett í verk, men heldur tað
at tey í nógvum førum
ikki fáa sáttmála. Hetta er
sostatt størsta orsøkin til,
at teknisku skúlarnir nú
hava færri næmingar enn
árin frammanundan. Tó
skal ikki dyljast, at «nøk-
ur» virki ikki taka lær-
lingar, fyri at lýða boðum
meistarafelagsins. Men nú
má ein spyrja seg sjálfan:
Hví noktar meistara-
felagið limum sínum at
taka lærlingar? Um tað
var so, at tað ikki loysti
seg at hava lærlingar,
hevði neyvan verið brúk
fyri einum slíkum forboði.
Tað er sostatt fyri at geva
eina skeiva mynd av støð-
uni, at hetta verður gjørt,
og vit siggja nú, at bløðini
gloypa hesum. Hvussu so
við myndugleikum?

Spell er hjá teimum,
sum hug hava at fara í
handverkaralæru, at tey
bert fáa skerdan mögu-
leika her á landi orsakað
av einari argumentleysari
og annars illa undirtiknari

liokadu, sum sjálvt upp-
havsmennir til hesa
hava ilt við at halda. Tað
er skiligt, at tey, sum fáa
møguleikan at sleppa í
«læru» uttan sáttmála, so-
leiðis sum stóðan er, taka
av, og stórt brúk er eisini
fyri teimum.

Hesi arbeiða í grundini
uttan fyri lóg og rætt
uttan at vita tað. Hetta er
ábyrgdarleys og í flestu
førum líkasæi hugsan frá
meistaranna síðu, at hava
fólk í arbeiði undir slíkum
umstøðum. Tað er hóast
alt ein útbúgving, tað
snýr seg um. Liggur út-
búgvingin í heila tikið í
røttum hondum?

At blokadan hevur havt
ringa ávirkan á samfelagið
bæði á vinnulívið og út-
búgvingina, er skiligt, og
vil hetta vera svárt at
rætta upp aftur. Tað er
annars gleðiligt at siggja,
at almenningurin hevur
áhuga fyri málinum, sum
viðkemur lærlingautbúg-
vingini, eitt nú lesara-
brævið í Dimmu 15/1, og
visir hetta, at fólk hava
kritiskan sans, og ikki

bert gloypa øllum rátt,
men gera sær sínar egnu
myndir av støðuni. Tað
kundi verið ynskiligt, um
sama var galdandi hjá
blaðmonnum, t.d. kann
visast á, at tað í áður-
nevndu greinum verður
sagt, at tilgongdin av lær-
lingum var minkað við
75% og samstundis at
50% færri næmingar vóru
á teknisku skúlnum. Slík
skrivning kundi verið um-
gingin, um blaðmenn
settu seg í samband við
ALLAR partar í málinum,
aðrenn slíkt verður sett á
forsiðuna.

Føroya

Handverkslærlingafelag

tjak og
meningar

Vit gera lesarar okkara
varugar við, at treytin
fyri at fáa lesarabrev
upptikin undir hesum
teiginum er, at blað-
stjórni veit, hvør hevur
skrivað brævið.

Fyrispurningar til Fróðskapar-
setrið (Føroyamálsdeildina)

Hóast tú ert vanur at mál-
bera teg á føroyskum, og
hefur roynt at lagt teg
eftir grammatikk og stav-
seting, so er so nógv sum
haltar, kanska tí at gjøgv-
in millum livandi føroyska
málið og so tað «rætta»
málið, altið hevur verið so
breið. Tú átti at trúð, at
málfrøingar leggja seg
eftir at beina málið inn á
eina samanhangandi
(grammatiskt-logiska) kós,
men ofta gera teir tað at
kanonisera (eftir orða-
bókini: gera til halgimenni
ella dýrðing) eina ávísu
føroyska málisku (dialekt),
fordøma aðrar, ella lata
undantekni gerast so
nógv, at tey í sær sjálvum
avtaka allar reglur istaðin
fyri at staðfesta onkra
reglu.

At borið verður í bæt-
flaka fyri ávís nevni, sum
t.d. «Miklagarður», sum
logískt-grammatískt átti
at verið «Mikligarður»,
kann vera eitt rætt undan-
tak, tá eitt slíkt navn
hefur bitið seg so fast í
málburðin. Men lat okkum
taka nøkur onnur dømi,
sum óivað gera fólk heldur
enn ikki málsliga í ørviti,
hóast tey hava fingist við
málfrøði leingi.

Vit hava eitt orð, sum
eitur «mentan», sum átti
at staðið fyri tað skandi-
naviska «kultur» — men

av tí at tað skandinaviska
orðið eisini merkir at
dyrka, t.d. jørð, og vit ikki
siga «at menta jørðina», so
hefur «mentan» bert
helvtina av merkingini av
«kultur», t.v.s. um anda-
ligan kultur, og kann so-
statt ikki javnsetast við
tað í orðabókum.

Men hvussu skal so
hetta orð bendast? Log-
ískt er, at t.d. hvørfallið
er «mentan-ar» eins og hjá
øðrum líkum orðum. Men
her siggja vit í føroyskari
skrivning tveir formar: t.d.
ein «mentunnar-grunnur»
og eitt «menta-málaráð».
Fyrirnevndi hátturin sam-
svavar grannamáli okkara,
har «mentun» tó merkir
«dannelse, uddannelse,
kundskaber» eftir íslend-
sk-donsku orðabókini og
ikki júst «kultur», sum
har eitru «menning» —
sum nú er innført í fø-
royskt undir merkingini
«udvikling». Seinni «ment-
unnar» ella mentanar ella
menta-hátturin er eisini
til í íslenskum í t.d.
«mentamálaráðherra»,
sum merkir «útbúgvingar-
málaráðherra».

Hvussu í verðini skulu
vit brúka orðið «mentan»?
Og so orðið «menning»,
sum á íslenskum merkir
«kultur», eisini og
«mentan» hjá okkum —
her hava menn nú í sein-

astuni roynt at innført
orðið í týðninginum «ud-
vikling». Hetta er full-
komiliga skeivt, tí sjálvt
um «udvikling» kann vera
«innviklað», so hevur
«menning» í føroying-
munni altið merkt eitt
slag av «styrking» ella
«vækstri» — og «udvikl-
ing», sum á skandinavisk-
um er neutralt og gott
kann vera «udvikling til
det værre» ella aftur eftir
reyv, kann ikki setast
javnst við «menning». Um
orð sum «framvækstur»
ella «framtak» kann tað
sama sigast. T.d. kann sig-
ast um kapitalismuna í
kreppu, at hon «útviklar
seg» — men um hon
«mennist» tá, tað mundi
eg ikki viljað sagt. Enn
minni at hon «framveks-
ur» ella «tekur seg fram».

Hetta er bert eitt av
teimum fáu hjartasuffun-
um, sum man kundi komið
fram við um hurlivasan á
føroyska málmarknaðin-
um. Og hvat við orðinum
«man»? At hetta skal vera
dansk lánið, er nakað
tvælt. Hetta er ein styt-
ting av orðinum «maður»,
sum á gomlum máli bæði
merkti kallkyn og kvæn-
kyn. At danir hava stýtt
tað eisini, skal tað nýðja
okkum at finna onnur orð?
Íslendingar siga enn
«maður», men vis mær
eina føroyska málisku, har
fólk siga «ein» og ikki
«man»?

Mangt er, segði maður-
in og vendi sær á. Vónandi
fær hann onkuntið eitt
orakulsvor.

Málulvur Spekingarson

Lesið um ítrótt í

sosialinum